

| POUL SMIDT: *Fredy. Klemt kronprins – glemt konge*, Gyldendal, København 2020, 496 s., 349,95 kr.

Beskæftiger man sig med forfatningsspørgsmål og parlamentarisk udvikling, er Frederik 8.s regeringstid svær at komme udenom, ikke mindst på grund af Tage Kaarsteds og Knud J.V. Jespersens arbejde med udpegelsen af regeringen Holstein-Ledreborg i 1909, hvor kongen spillede en mere aktiv rolle, end man nok har haft tendens til at anse det for rimeligt, at en dansk konge gjorde efter 1901. Dermed bliver denne case væsentlig i forståelsen af parlamentarismen som et fænomen under stadig udvikling i modsætning til at se den som en institution, der blev indført i 1901. Af samme årsag har denne anmelder egentlig aldrig rigtig tænkt meget over Frederik 8. som glemt, men det er jo en indlysende relevant betragtningsmåde for en konge „klemt“ inde mellem giganterne (om ikke andet i åremål) Christian 9. og Christian 10.

Det er med dette udgangspunkt, at journalisten Poul Smidt har skrevet sin biografi, og han magter at levere et levende helhedsbillede af den person, der ikke bare var konge, men også, og mestendels, kronprins, prins og sågar født som fattig prins uden land, da hans far først blev tronfølger 10 år efter Frederiks fødsel. Smidts biografi er personlig, og regeringstiden er dermed nok overrepræsenteret, men ikke altdominerende i fremstillingen. Fordelingen mellem det familiære og private stof, det udenrigspolitiske, det indenrigspolitiske og det forfatningspolitiske er i øvrigt fint afvejet i forhold til at skabe en biografi, der skaber et helhedsindtryk af personen Frederik 8.

Bogen viser samlet set et stort overblik over den gængse forskning på de områder af danmarkshistorien, som er relevante for den biografiske beskrivelse. Det er imponerende, hvad forfatteren har været igennem, og hvilket overblik han har i forhold til de temmelig mange forskellige forskningsfelter og deres stridigheder. At forfatteren desuden har gennemgået både dagspressen og den private korrespondance, tilfører bogen kolorit, men også værdifuld indsigt i de indbyrdes forhold mellem kongefamiliens medlemmer, hvor ikke mindst Frederiks kone, den svenske Lovisa, kommer til at stå i en akavet position.

I denne alsidighed af forskning foretrækker forfatteren til tider at tillægge nogle perspektiver større værdi end andre. Det er i og for sig naturligt nok, men i visse sammenhænge havde forfatteren formodentlig stået sig bedre ved at træde et skridt bagud og betragte en sag som omstridt. Dette gælder ikke mindst 1864-spørgsmålet, hvor forfatteren ret entydigt lægger sig op ad det, man kalder selvpiskerfortællingen: fortællingen, hvor krigen bliver udlagt som produktet af dansk hovmod og ufornuft. Det har den ulempe, at forfatteren kommer til

at gentage fortællingens fejl, f.eks. at Novemberforfatningen etablerede en „grænsedragning ved Ejderen“ og dermed virkede som en forfatningsmæssig inkorporation af Slesvig i Danmark. Det gjorde den ikke, da hverken mængden af beføjelser eller fællesforfatningens territorium ændrede sig. Men det skævvrider også biografien på den vis, at kronprins Frederik begynder sin manddom i medvind som den, der tilsyneladende fik ret, fordi han fulgte sin far i opfattelsen af, at skylden primært lå hos den danske regering. Det overser den komplekse forfatningsmæssige og udenrigspolitiske situation, regeringen faktisk var konfronteret med op til krigsudbruddet, og som var noget nær umulig at agere i. Frederik – og hans far, kongen – kommer dermed for læseren til i nogen grad at stå som fornuftens stemme.

Forfatteren har i biografien inddraget Frederiks engagement i Den Danske Frimurerorden. Denne anmelder vil for en god ordens skyld med det samme erklære, at han selv er medlem af dette hemmelighedsfulde broderskab, men for så vidt som frimureren og historikeren i ham kan adskilles, så finder denne anmelder også fra et historisk perspektiv, at dette fokus er et fortjenstfuldt valg. Frederik 8. var frimurerordenens stormester i 40 år ikke blot af navn, men også af gavn, og det er dermed nødvendigvis en beskæftigelse, der har påvirket ham meget, men det er ikke nok til at få en biograf til at medtage det. Således fravalgte Knud J.V. Jespersen dette element i hans ganske vist også noget mere politiske biografi om Frederiks søn, Christian 10. Omvendt har Ulrik Langen inddraget det frimureriske stof i betydelig grad i sin biografi om Christian 7., *Den Afmægtige*. Det er i den forbindelse ikke desto mindre et særligt træk ved dansk historiografi, at frimureriet sjældent inddrages i historiske skildringer i 1700- og 1800-tallet, endsiges er genstand for større historisk opmærksomhed. Ikke mindst i Tyskland er der en anderledes stærk tradition for at se frimureriet i denne periode som en institution med en væsentlig samfundsmæssig betydning og som en selvfølge at inddrage det i politisk-historiske fremstillinger på lige fod med andre indflydelsesrige institutioner. Samfundshistorikeren Stefan-Ludwig Hoffmanns arbejder er i den forbindelse et markant eksempel.

Netop derfor kunne man måske også hævde, at forfatteren behandler Den Danske Frimurerorden for pænt. Skønt Smidt også enkelte gange bruger sin viden fra frimurerordenens arkiv i København i anden sammenhæng i biografien, så er frimureriet reserveret særlige særskilte kapitler, der primært omhandler Frederiks engagement i ordenen, men også hans kristne standpunkt som helhed. Engagemet i frimureriet bliver et frirum – et refugium. Ikke desto mindre var frimureriet i høj grad præget af de grupper, der i løbet af forfatningskampen mest intimt knyttede sig til partiet Højre: militæret, embeds-

standen og godsejerne. Det er ikke irrelevant i den forbindelse at reflektere over det danske frimureri som en af disse sociale sammenhænge, der kunne virke som integrerende for højreeliterne, og at frimurerordenens principielt upolitiske standpunkt måske ikke har været helt så rendyrket i denne periode.

Dette forhold bidrager til den væsentligste af bogens dunkelheder: Forfatteren lader til at famle en smule i placeringen af kronprins Frederik i forhold til parlamentarismen, men lægger sig nogenlunde fast på, at han var tilhænger. Til tider får man det indtryk, at det enten søges bortforklaret eller forbigås i stilhed, når dette standpunkt kompromitteres, og det gør det hyppigt.

Det er denne anmelders påstand – også på baggrund af citater og pointer fra Smidts bog – at problemerne i denne forbindelse opstår, fordi kronprins Frederik i virkeligheden placerede sig i nærheden af de forhandlingsvenlige fløje af både Venstre og Højre, hvor det blev betonet, at kongens grundlovmæssige rettigheder skulle respekteres, men at det også endte med at blive svært for en kongeligt udpeget regering, hvis den ikke var i stand til at samarbejde med begge Rigsdagens kamre. Der er milevidt fra dette standpunkt både til Hørups opfattelse af „Intet over og intet ved siden af Folketinget“ og til det mest kampberedte Højre, der ihærdigt kæmpede for Folketingets underkastelse.

Bogens kronologiske fremstilling i kombination med Frederik 8.s livsforløb gør, at bogen i sagens natur intensiverer spændingen næsten helt til sidste side. Ved beskrivelsen af de mystiske omstændigheder i forbindelse med Frederik 8.s død gennemgås forskellige samtidige og nutidige udlægninger nøgternt, og Poul Smidt følger glimrende det, der lader til at have været hans ledestjerne hele bogen igennem: I et levnedforløb, hvor fristelserne til sensationelle fordrejninger er store, holder Smidt sig på dydens smalle sti. Bogen er skrevet med en stor interesse for og viden om det emne, han har givet sig i kast med, og den er skrevet godt, så den også er en fornøjelse at læse.

Jens Lei Wendel-Hansen

| THOMAS VIGGO PEDERSEN: *Grundtvigs Kirke og det aristokratiske primtal. En drøm fra det tyvende århundrede*, Vandkunsten, København 2020, 800 s., 429 kr.

Thomas Viggo Petersen har gennem en menneskealder været organist ved Grundtvigskirken i København ligesom sin far, Johannes Viggo Petersen, så familien har siddet på kirkens orgelbænk, lige siden bygningen blev opført og efter svare problemer fik et orgel. Her på bæn-